

תרופתי הנחוץ להן, וא"כ יש גם קצת צד של צער בעלי חיים.

ויש להטעים עוד את דברינו עפ"י הפנ"י (ריש פ"ה בשבת) שכתב שמלאכת קצירה המותרת לבהמה כשהיא אוכלת עשב משום שנאמר למען ינוח, מכיון שהיא לנוחיתה לא נאסרה עליה כלל מהתורה, וא"כ י"ל שה"ה מלאכת ברירה, אילו היתה משמשת לבהמה לנוחיתה, לצורך אכילה למשל, היתה מותרת לה לגמרי, לכן אפילו כשאינה עושה זאת לנוחיתה, מותר, כי עצם המלאכה לא נאסרה עליה כלל, כי הדבר נעשה לטובתה. אע"פ שהיא אינה חשה בכך ואינה עושה את אשר עושה לשם כך, מ"מ י"ל שאף זה בכלל למען ינוח. אולם כל זה אינו אלא כסיני בעלמא לסברות האחרות שכתבנו.

יש בה משום ברירה, הנעשית על ידו באמצעות בהמתו. אך אם נאמר כהצד השני שהתורה חייבה את הבהמה בשביתה, מכיון שאצלה אין ברירה, שהרי היא בוררת את עצמה ואין זו ברירה כלל ועיקר כנ"ל, הברירה מותרת. אך גם אם נאמר כהצד הראשון אין כאן אלא איסור דרבנן כי אין כאן שני מינים גמורים, וספיקא דרבנן לקולא. (עיין צפנת פענח תרומות עמ' 63 שדייק מרש"י ריש נזיר כהצד השני, וב"אפיקי ים" ח"ב סי' ד' ענף ב' שתלה בחקירה זו מחלוקת ראשונים, יעו"ש. ועיין ראשית בכורים להר"א ויינברג על מס' בכורות דף ב' א' [עמ' 6 מדפי הספר] שחקר בגדר שביתה בהמתו, עיי"ש ה). ועוד יש להוסיף, שהפרדה זו נועדה כדי להפריד בין החולות לבריאות כדי לאפשר לחולות טיפול

## סימן מ

# סיוע לחליבה בשבת

### ראשי פרקים

שאלה

- א. תשובת הגרצ"פ פרנק
  - ב. הערות לתשובת הגרצ"פ פרנק
  - ג. חלב העומד להתערב במשקה
  - ד. אינו מתכוון בחליבה בשבת
  - ה. תשובת הגר"י כהן
  - ו. הערותי לתשובת הגר"י כהן
- מסקנה

### שאלה\*

בחליבת כבשים אין המכונה יכולה לחלוב את כל החלב בעצמה. במקרים רבים נשאר חלב בעטיני הבהמה ויש צורך לסייע למכונה ע"י עיסוי בידיים של עטיני הבהמה, ובכך מתאפשר

למכונה לשאוב את שארית החלב. אמנם העיסוי לכשעצמו כמעט ואינו מוציא חלב (להוציא כמה טיפות, ואף הן לא בהכרח), אך בלעדיו אין המכונה מסוגלת לשאוב את שארית החלב. האם מותר לעסות אף בשבת?

### א. תשובת הגרצ"פ פרנק

בשו"ת הר צבי (או"ח ח"א סי' קצ"ט) דן הגרצ"פ פרנק בשאלה דומה עם הר"מ שלזינגר (רב בשעלבים באותה עת), והר"מ שלזינגר טען עפ"י התוס' בב"ק (נ"ו א' ד"ה אילימא) מה לי מקרב האש אצל הדבר או שמקרב הדבר אצל האש. ואם כן בעיסוי זה הוא מקרב את החלב למכונה וחייב כדון אשו משום חציו. ומשמע שהגרצ"פ מסכים עם טענת הר"מ שלזינגר. אך בסוף התשובה התיר בעיקר על סמך

אינו יכול וזה אינו יכול פטור, במקרה שאחד אינו בר חיובא השני חייב.

ואכן מצאתי לאגלי טל (חורש א') שכתב שאפילו לר"ש, הפטור בזה אינו יכול וזה אינו יכול, טעמו מפורש בתוספתא פ"ו משום שאין שנים חייבים על מלאכה אחת, אבל אדם ובהמה שעשו מלאכה ביחד, מכיון שהבהמה פטורה, האדם חייב על המלאכה, כמו לרבנן בזה אינו יכול וזה אינו יכול. (וכן כתב בזורה ד' ד').

אמנם מזורה אין ראייה לנ"ד, לדעת הרא"ש בב"ק (פ"ו סי' י"א) שכתב שזוהי דרך מלאכה, שהאדם מניף את המזרה והרוח היא שמעפפה את המוץ. ולדבריו, חולב - שעיקר המלאכה היא כשחולב בידים, כשרק מעסה והמכונה חולבת אין זו דרך המלאכה ויהיה פטור. וכן אין להביא ראייה מחורש בבהמתו וצד ע"י כלבים, שבכל אלו זוהי דרך המלאכה להסתייע בבהמה. משא"כ חולב, דרך המלאכה היא ע"י אדם בלבד.

אך לדעת רש"י (ב"ק שם) שחייב זורה הוא בגלל מלאכת מחשבת יתכן לומר שגם במלאכות אחרות שבהן הוא נעזר בכח אחר יתחייב, ולא רק במלאכות שדרכן בכך. ולרש"י מסייע לחולב יתחייב משום שהיתה כאן מלאכת מחשבת.

עוד יש לדמות נ"ד לטוחן בריחיים של מים, שהמג"א (ס' רנ"ב ס"ק כ') פוטרו משום שלא טחן בידיו, ורוב הפוסקים חולקים עליו וסוברים שחייב. וא"כ מסייע לחליבה יהיה תלוי במחלוקת המג"א ויתר הפוסקים ולדעתם יהיה חייב. (ועיין חתם סופר על שו"ע או"ח רנ"ב ונתיב חיים שם שתמצאו את המג"א בהבחנה בין מלאכות שדרכן להיעשות בידים לבין מלאכות שדרכן להיעזר בכח אחר. ובמשכן טחנו בידים ולכן טחינה בעזרת כח אחר אינה טחינה האסורה מהתורה. וזה כסברת הרא"ש הנ"ל, והחולקים על המג"א יסברו כרש"י הנ"ל, ולדבריהם חולב שדרכו בידים, כשאינו חולב אלא רק מסייע למכונה שהיא חולבת יהיה פטור).

(הערת עורך: בש"ג (שבת ו' ע"ב אות א') אסר לשים בשבת בריחיים כשהחמור של ישראל משמע שלא חש

ההנחה, שחלב זה, הנשאר בסוף, הוא שמן מאוד ואינו ראוי לשתייה כמות שהוא ועושים ממנו גבינה. וא"כ זהו אוכל ולא משקה ואין בו איסור חליבה (ר"ל מהתורה, ומכיון שיש מקום גם לומר שמסייע לחליבה אין בו ממש יש מקום להתיר את הדבר). ולענ"ד יש לעיין בדבר. (את הערותי לתשובת הגרצ"פ שלחתי לנכדו, עורך כתביו, הגר"י כהן ואלו הן:)

## ב. הערות לתשובת הגרצ"פ פרינק

אשו משום חציו בשבת תלוי באשלי רברבי. התוס' בסנהדרין ע"ז א' (ד"ה סוף) סוברים שאשו משום חציו מועיל גם בשחיטה ורוצח חייב מיתה ומסתבר שה"ה בשבת חייב. אך הר"ן שם (בע"ב) סובר שאין דין אשו משום חציו בשבת, בשחיטה וברוצח ורק בנוזקין חידשה התורה דין זה. ויתכן שזוהי גם דעת הרמב"ם (הל' נז"מ פ"ד ה"ו עיי"ש) וכבר האריכו בדבר ספרים רבים. וא"כ לסוברים שאין דין אשו משום חציו בשבת אין מקום לטעון שהוא מקרב את הדבר אצל האש, כלומר את החלב למכונה. מיהו יש מקום לדון בדבר עפ"י מה שמצינו בהלכות שבת עצמן.

יש לדמות את הנ"ד לשנים שעשאוה. וזאת עפ"י מה שכתבו התוס' בשבת (צ"ד א' ד"ה שהחי) שאם ישראל עשה מלאכה ביחד עם בעל חיים מקרי שנים שעשאוה. וכשכל אחד מהם אינו יכול לעשות את המלאכה בעצמו בדרך שבה הוא עושה אותה כרגע (עיין תוס' שבת צ"ג ב' ד"ה אמר) הישראל יתחייב על חלקו במלאכה.

ועיין מאירי (ב"ק ס' א') שכתב בזורה ורוח מסייעתו שהזורה חייב, אע"פ שהוא כשנים שעשאוה, מכיון שהרוח אינה בת חיובא, הזורה חייב. ויש להקשות על דבריו, מדוע נזקק לכך שהרוח אינה בת חיובא, אפילו אם היתה בת חיובא, מכיון שהזורה לבדו לא יכול היה לזרות הרי זה אינו יכול וזה אינו יכול וחייב? ואולי המאירי התכוון לומר שגם לר"ש הסובר שזה

כשסוחטים אותו למים, לטעמא עביד, ואין לו שם משקה.

ולפי זה בנ"ד לא שייך לומר כן, אלא אדרבה, החלב חוזר להיקרא ע"י התערובת בשם משקה ואסור.

אולם יתכן שהדבר תלוי בשני נימוקי הב"י. לנימוק הראשון שאין דרך לשתותו לבד, גם חלב זה אין דרך לשתותו לבד וא"כ אין לו שם משקה. אך לת"י השני דאין דרך לסוחטו לבד אלא לתוך מים, בנ"ד דרך לחולבו גם לכשעצמו. ובאג"ט (דש ס"ק ל') הוכיח כלשון השניה מבוסר וממלילות בפ"ק דשבת אע"ג דאינן לעצמן אלא לתבל בהן וכמ"כ רש"י ובכ"ז אסור, וצ"ע.

וע"י בשבלי הלקט שהביא שם בב"י שעמד כבר על קושיה זו מבוסר ומלילות, ותרץ דהתם דרכן בכך דרגילות לסוחט הבוסר לצורך הקיין, אבל הלימונים אין דרכם בכך. ולפ"ז נלענ"ד דיש לעיין מחדש בכל ענין חליבת הכבשים בזה"ז. מכיון שאין דרך לשתות חלב זה לכשעצמו וכ"ע ידעי שחלב זה עומד רק לגבינה דמי ממש ללימונים שכתב בשבלי הלקט דכיון דכו"ע ידעי דלמתק אוכלא עביד ולא לצורך משקה, מותר לסחטן אפי' בקערה. ואכן זוהי סברת הגרצ"פ פרנק.

וע"י חיי אדם (כלל י"ד ד') שכתב להחמיר בלימונים בזה"ז כיון שממלאים מהן חביות לפונ"ש. ור"ל דהדבר דמי לבוסר ומלילות שסוחטין אותם לשם משקה, ואם כן סברתו, להחמיר בלימונים, מכיון שנשתנה המצב, יש בה בכדי להקל בחליבה, שנשתנה המצב ואין חולבין היום כבשים למשקה אלא למאכל בלבד ול"ד ללימונים שמשאירים אותם לשם מיץ זמן מרובה, אך החלב נשאר כך רק זמן מועט עד שעושים ממנו גבינה, וצ"ע.

ומטעם זה היה אולי מקום להתיר את החליבה לכתחילה (ע"י הר צבי הררי בשדה סי' קצ"ט), מ"מ כנראה קשה להסתמך על היתר זה, שהרי אפילו החליבה לאוכל עצמו לא הותרה לכתחילה

לאיסור טוחן אלא רק למחמר, ויש בכך סיוע לדברי המ"א).

נמצא איפוא שמסייע לחליבה תלוי במחלוקות גדולות בין הפוסקים וא"כ קשה להתיר את הדבר.

### ג. חלב העומד להתערב במשקה

עוד העירו לי מקב' עלומים שאמנם החלב שנשאר בעטיניי הבמהמה הוא שמן יותר, אולם מכיון שהוא מתערב מיד בחלב הרגיל הוא הופך להיות חלק מהחלב הרגיל הראוי לשתיה. אמנם חלב הכבשים כולו אינו מיועד לשתיה, אלא לעשות ממנו גבינה וא"כ הדבר תלוי בדברי הרדב"ז (ח"ב ס' תרפ"ו) שכתב שהסוחט לתוך קדירה ריקה אך כוונתו ליתנו לתוך תבשיל פטור מהתורה אבל אסור מדרבנן. וא"כ י"ל שבימינו כל חולב עז או כבש, מכיון שחלבן מיועד לגבינה בלבד, יהיה פטור מהתורה, אך יהיה אסור מדרבנן. (מיהו עיין תוס' שבת ע"ו ב' ד"ה המוציא שהחולב לגבינה חייב, ועיין להלן שכתבנו לחלק בין דין הש"ס לזמננו.)

והנה מה שהסתפקנו, שמכיון שחלב זה התערב מיד במשקה הוא חמור יותר מחלב שמן שאינו מתערב במשקה, יתכן אולי לומר אדרבה, שעירובו המידי במשקה מיקל עליו וכמו שמצינו בסוחט לימונים למשקה. יעוי' בב"י סי' ש"כ בענין סחיטת הלימונים שכתב להתיר משני טעמים:

(א) דלא מיתסר אלא כששותין מי סחיטת הפרי בלא תערובת משקה אחר.

(ב) דלא מיתסר אלא כשסוחטין מימיו לבד ואח"כ מערבים אותם, אבל אם המנהג לסחוט מימיו לתוך משקה אחר שרי.

ומשמע מדבריו שסחיטה לתוך משקה עדיפה טפי. וצ"ע, אדרבה בסוחט למשקה הרי זה משקה ויש לאסור? והנראה אולי לומר בזה, מכיון שכל הלימון אינו אלא לטעם ומערבים אותו במים וסוכר, אין לו דין משקה כשלעצמו, ולכן אם סוחטים אותו לבד הוי משקה, אך

נוכחתי לדעת שהעיסוי עלול להוציא כמה טיפות. אמנם אין כאן פסיק רשייה, כי אין הכרח שהטיפות תצאנה ע"י העיסוי, אך גם דבר שאינו מתכוון אין כאן. כי דבר שאינו מתכוון כשמו כן הוא, שאדם אינו מתכוון למלאכה. כגון גורר מיטה כסא וספסל ויתכן שיעשה חריץ אין הוא מתכוון כלל לחריץ. אך כאן הרי כל ענינו שהחלב שנשאר בעטיני הכבשה יצא. וא"כ הוא מתכוון לכך אלא שאינו יודע אם העיסוי לבדו יוציא חלב, או שהמכונה היא שתשאב את החלב בסיוע העיסוי.

מיהו י"ל שאם נניח שהעיסוי עצמו אינו נחשב למלאכה, ואע"פ שהוא מסייע למכונת החליבה לשאוב את החלב, מ"מ הוא אינו נחשב בכך לחולב בעצמו. נמצא שהוא מתכוון רק לסייע למכונה לחלוב וא"כ אינו מתכוון לעבור על איסור חליבה בכך, ורק הטיפות שעלולות לצאת כתוצאה מהעיסוי עצמו הן שמיוחסות אליו, והרי טיפות אלו הן דבר שאינו מתכוון. ובמלים אחרות: מלאכת מחשבת אסרה תורה בשבת, שאדם יתכוון למלאכה האסורה, אך אם מתכוון לחליבה, אך לא למלאכה האסורה שבה אין זו כוונה המחייבת והוא נשאר בגדר דבר שאינו מתכוון, וצ"ע בזה.

למסקנה, נלענ"ד שיש לאסור את העיסוי המסייע לחליבה בשבת.

#### ה. תשובת הגר"י כהן

(תשובתו אלי הודפסה במהדורה השניה של הר צבי אר"ח סוף חלק א').

בדבריו הוא מבסס את היתרו של הגרצ"פ פרנק עפ"י ההנחות הבאות:

א. לא אמרינן אשו משום חצוי לענין שבת, אלא לענין ממון בלבד, וכשיטת הר"ן בסנהדרין ע"ז ב'.

ב. לדעת המג"א טחינה בריחים של מים מותרת, כי במדבר טחנו ביד. וה"ה מפרק ע"י מכונה לא נקרא מפרק, כי במדבר פרקו בידים או בבהמות.

משום שבשו"ע לא נאמר היתר זה אלא ביו"ט, אך בשבת הדבר אסור משום דדמי לבורר אוכל מתוך פסולת, ולדעת החזו"א (אר"ח סי' ב"ו א') יש כאן ספיקא דאורייתא. ולדעתו, גם אם נאמר שבימינו חלב כבשים נידון כאוכל ולא כמשקה, משום שהוא עומד לתעשיית גבינה ולא לשתייה, לא יהיה חלב זה טוב יותר מחולב לקדירה, שלדעתו יש בכך ספיקא דאורייתא. וק"ו חליבה לשם אוכלין שהוא חולב לקערה אלא שכוונתו לאוכלין, שהיא חמורה יותר, אי אפשר להתיר לכתחילה. (ואכן גם השהותרה החליבה בשעת הדחק לא הותרה אלא לתוך אוכלין ממש.)

מיהו מלשון הראשונים שאמרו שחולב לקדרה בשבת נראה כבורר אין ראייה שכוונתם לאסור מהתורה ויתכן שכוונתם לאסור רק מדרבנן. וזוהי דעת הגרצ"פ בהר צבי שם. אך כאמור שם לא הותר הדבר לכתחילה.

(ועי' בתשובת הרדב"ז [ח"א סי' י'] שמתעם זה שהוא לצורך אוכל ולא למשקה התיר סחיטת לימונים. [והלשון בחיי אדם 'שממלאים חביות' נראה כלקוח מתשובה זו]. ולכאורה סותרת תשובה זו של הרדב"ז את תשובתו בח"ב סי' תרפ"ו שהסוחט לקערה ע"מ לתת את המשקה באוכל פטור אבל אסור, בעוד שבתשובה זו בח"א הוא מתיר לכתחילה סחיטת לימונים ע"מ לערבם באוכל, אע"פ שעתה הם בקערה. ואולי יש לחלק בין לימונים, שכל יעודם הוא רק לתבל בהם מאכל ואף פעם אינם משמשים כמשקה בפני עצמו, ולכן מותר לכתחילה, לבין סוחט ענבים לקערה ע"מ לערב את המשקה אח"כ באוכל שאסור לכתחילה, משום שהמשקה ראוי לשתייה גם כשהוא לעצמו. ולפ"ז חלב כבשים בימינו דומה ללימון. ועי' שו"ת קול מבשר ח"ב סי' ה' בתשובתו לר"מ שלזינגר, ולפמ"כ כאן בחלב כבשים יש אולי מקום להקל.)

#### ד. אינו מתכוון בחליבה בשבת

ויש לעורר ספק נוסף. בבדיקת העיסוי המדובר

ג. גם לדעת הרדב"ז חולב לשם מאכל פטור, אבל אסור מדרבנן. ואם נאמר שחולב לקדרה עצמה חייב מהתורה וכמו שכתב החזו"א ק"ו בחולב לקדרה ריקה לשם מאכל.

ד. יתכן שחלק מהטיפות יצא החוצה כתוצאה מן העיסוי.

ה. החלב שנותר בסוף מתערב אח"כ במשקה ושם משקה עליו. הטענה שמכיון שאשו משום חציו, ומייחסים את כל המעשה לתחילתו מעיקרא היא מוקשה מכמה בחינות:

1. הרי כל ההיתר מתבסס על סברת הר"ן **שלא דנים אשו משום חציו בשבת** ואיך נתיר עכשיו את התערובת על סמך הסברה ההפוכה **שדנים אשו משום חציו בשבת**.

2. אמנם אזלינן בתר מעיקרא (ע"י ב"ק י"ז ע"ב) אולם ידועה סברת האחרונים שזוהו רק לענין אחריות המעשה, שהאחריות נזקפת לתחילת המעשה, אך כאשר אנו דנים על התוצאות לא אזלינן בתר מעיקרא אלא בתר השתא. לכן בשריפת בית המקדש, למשל, סובר ר' יוחנן (הסובר שאשו משום חציו) אי למלא הייתי באותו הדור לא קבעתי אלא בעשירי (תענית). כי סו"ס השריפה בפועל היתה בעשירי. (המועדים בהלכה להגרש"י זוין תשעה באב, שיח השדה להר"צ פרומר כלל ה' בשם האבני נזר). וא"כ ה"ה כאן אנו דנים על החלב ולא על החולב. והחלב יצא בפועל מהעטין רק בהמשך, ובהמשך הוא מתערב עם החלב הרגיל והופך להיות משקה.

3. אלא שבאמת איננו צריכים לומר שאזלינן בתר מעיקרא, במשמעות של אשו משום חציו, אלא שכל טיפה וטיפה בשעת יציאתה מן העטין היתה אוכל, ורק אח"כ כשמתערבת בחלב הופכת להיות משקה. וזהו מצב הפוך מזה שמוזכר בגמ' לענין חולב לקדירה. שהחולב לקדירה, כל טיפה היוצאת היא משקה, אלא שהיא מתערבת אח"כ באוכל ודינה כאוכל, וכאן הוא להיפך

ג. לדעת הרדב"ז חולב לקדירה ריקה שסופו להתערב במאכל אינו אסור אלא מדרבנן.

ד. הטיפות הנחלבות ע"י העיסוי אינן יוצאות החוצה ופטור עליהן וכמו שמצינו בטיפה המלוכלכת עפ"י הדד שאינו חייב עליה מכיון שאינה יוצאת החוצה.

ה. החלב השמן שנותר בעטינים אינו ראוי למשקה, אלא שהוא מתערב אח"כ במשקה ונעשה ע"י כך ראוי למשקה, אך מכיון שאשו משום חציו ולדעת הנמו"י אנו מתייחסים לחץ שנזרק כאילו נזרק כולו בהתחלה, אף כאן החלב השמן כאילו נחלב כולו מיד בהתחלה ואז היה עדיין מאכל ולא משקה.

ו. בפעולת העיסוי אינו מתכוון להוציא בעצמו את החלב אלא לסייע למכונה שהיא תוציא, ולכן אין העיסוי נחשב לדבר שמתכוון, אלא לדבר שאינו מתכוון.

ז. אין כאן שנים שעשאוה, אלא הדבר דומה יותר לקטן האוחז בקולמוס וגדול אוחז בידיו שיש כאן רק מעשה אחד של הגדול. ור"ל שהמעשה מתייחס כולו למכונה והמעשה אינו אלא כקטן המחזיק בקולמוס, שלא הוא הכותב, ואף כאן המכונה היא החולבת מאליה ולא האדם.

#### ו. הערותי לתשובת הגר"י כהן

ולענ"ד יש להעיר על תשובתו.

א. השאלה אם דנים אשו משום חציו בשבת שנויה במחלוקת גדולה בין הראשונים. ולדעת התוס' סנהדרין ע"ז א' דנים אשו משום חציו בשחיטה וברוצח וה"ה גם בשבת, והגרצ"פ בהר צבי סי' קל"ב הביא להם ראיה מהירושלמי (ב"ק פ"ב הל' ה'). ומכלל ספק לא יצאנו. ולכן יש כאן לפחות ספק אם המעשה נחשב כמקרב דבר אצל האש שחייב.

ב. רוב האחרונים חולקים על המגן אברהם ומחייבים מהתורה בריחיים של מים.

**מסקנה**

לדעת הגרצ"פ פרנק מותר לעסות את עטיני הכבשים כדי לסייע למכונת החליבה לסיים את החליבה. הנחותיו הן שהמסייע אינו עושה את המלאכה בעצמו, והחלב המדובר אינו ראוי לשתיה. אמנם לענ"ד יש להקשות על הנחותיו ומכלל ספק לא יצאנו, או שלפחות יש כאן איסור דרבנן. אולם מאחר והגרצ"פ פרנק התיר יש למיקל על מי לסמוך. אם כי ראוי לכתחילה לחלוב כבשים בשבת ע"י נכרים. כי הנסיון מראה שא"א לחלוב אותן באמצעות מכונת החליבה. שלא כמו בפרות שניתן לחולבן באמצעות מכונה, בכבשים הדבר קשה מאד, כי המכונה נשמטת לעתים קרובות, וכאמור יש צורך לסייע למכונה בסוף החליבה ולהיכנס לפרצה דחוקה. לכן עדיף לחלוב כבשים בשבת ע"י נכרים.

כל טיפה היוצאת היא אוכל, אלא שהיא מתעברת בחלב ודינה כמשקה. כך נלענ"ד לכאורה.

- ו. לפי דעת הפנ"י בשבת (מ"א ב' ד"ה המיחם) שכאשר אין מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו שאינו מתכוון אסור גם לר"ש, ואף כאן לא ניכר שהוא לא מתכוין, אדרבה, נראה שכונתו לחלוב.
- ז. לענ"ד אין הדבר דומה לאוחז בידו של קטן. המעסה אינו מחזיק במכונה כלל, אלא בעטין, ומזמן את החלב למכונה והדבר דומה יותר לאוחז בעט והקטן הוא הכותב, אך אלמלא החזקת העט לא יכול היה הקטן לכתוב, יש כאן שנים שעשאוה, אלא שאחד בר חיובא והאחר אינו בר חיובא.

**סימן מא****משאבה ידנית או חשמלית בשבת מה עדיף?**

ביד? לכאורה, תלוי הדבר במחלוקת המג"א (סי' רנ"ב ס"ק כ') ואבן העוזר (בסי' שכ"ח) לענין ריחיים של מים. המג"א סובר שהטוחן בריחיים של מים פטור מהתורה, ואילו אבן העוזר סובר שחייב. סברת המג"א היא שמכיון שבמשכן הטחינה היתה בריחיים של יד (שהרי לא היו להם שם נהרות להניע באמצעותם טחנות וכן נסעו ממקום למקום ונאלצו להשתמש רק בריחיים של יד), הטחינה האסורה מהתורה היא הטחינה הידנית, אך בטחינה ע"י ריחיים של מים הטחינה נעשית מאליה ואינה הטחינה האסורה מהתורה (ע"י הגהות החת"ס לשר"ע סי' רנ"ב ונתיב חיים שם). וא"כ י"ל שה"ה חליבה, החליבה האסורה מהתורה היא החליבה הידנית, אך השאיבה ע"י מכונה חשמלית נעשית מאליה ואינה דומה לחליבה ידנית ולכן אינה אסורה מהתורה. ובאגלי טל

**ראשי פרקים**

שאלה

- א. מלאכה באמצעות כח אחר בשבת
- ב. בין מים לרוח
- ג. פעולה שתחילתה בידים והמשכה ממילא

שאלה

יולדת שתינוקה אינו יכול לינוק עדיין ועליה לשאוב את החלב, מה עדיף שתשאב במכונה ידנית או במכונה חשמלית?

א. מלאכה באמצעות כח אחר בשבת

הבעיה היא, האם חליבה במכונה החשמלית (המופעלת אוטומטית) קלה יותר מאשר שאיבה